

Historie OSA

Když v OSA pukaly
ledy ...

vzpomínka na rok 1989

druhá část

JUDr. Vlastimír David

Situace v OSA se v polovině 80. let dostala do kritické situace. Ředitel Flosmann a plukovník v. v. Kašpar, který nastoupil jako vedoucí repartičního odboru (honorářového vyúčtování), modelovali provozní filozofii OSA nebezpečným směrem, a to pod praporem naprosto zvráceného pojetí gorbačovské perestrojky, jako zastíracího manévru. K tomu ještě přistoupila i nově vzniklá konstelace ke Svazu českých skladatelů a koncertních umělců (SČSKU), kde měl Flosmann politicky významné postavení jako člen předsednictva i jako bezprostřední exponent vedoucího kulturního oddělení ÚV KSČ soudruha Müllera. Připomínám, že výbor OSA podle statutu volil SČSKU, zatímco ředitele OSA podle statutu jmenoval ministr kultury na návrh SČSKU. Rozhodnutí orgánů OSA bylo vázáno na souhlasné rozhodnutí výboru OSA (členové bez pracovního poměru k OSA) a ředitele OSA, jmenovaného ministrem kultury na návrh SČSKU. Kdyby došlo k nesouhlasu mezi těmito orgány, rozhodoval by podle statutu ministr kultury. Výbor měl v OSA vždy plný respekt a prakticky nikdy nedošlo k rozporu, který by vyžadoval rozhodnutí ministra. K tomu přistoupila rozhodovací pravomoc tří poradních komisí. Mám poct, že v té době, pokud tato konstrukce přirozeně pracovala, neexistovala ve státě jiná organizace, která by měla takto strukturovaný, relativně výkonný a demokratický systém na tehdejší poměry. Problém byl v tom, že statutární garance demokratické oponentury ve výboru OSA byla znehodnocena tím, že Flosmann jako člen předsednictva SČSKU a přímý exponent šéfa oddělení kultury ÚV KSČ, osobně navrhoval ke schválení členy výboru a takto „postavil“ výbor pro formální

schválení SČSKU. Byla to toliko formalita. A mnozí skladatelé také dobře věděli, že postavení ve výboru OSA bylo prestižnější než v představenstvu SČSKU. Konec konců se výbor choval jako správní rada, která obhospodařuje finančně významné fondy OSA. Za této situace výbor nevystupoval jako statutární „oponentura“ či jako „dohlížecí výbor“, ale spíše jako sbor vyvolenců ředitele, vůči kterému se chovali jako jeho „převodové páky“ pro naplnění vyšších politicko-strategických zájmů v oblasti kultury. Tímto byla pochopitelně ohrožena či spíše zlikvidována přirozená oponentura, kterou statutárně

zabezpečoval výbor ve vztahu k řediteli OSA. K tomu ještě přistupovala nově založená ZO KSČ OSA, kterou až dosud plnila ZO KSČ při Kulturním domě Prahy 6. Nová garnitura se připravovala k energickému nástupu.

Tehdy si mě pozval ředitel Flosmann ke kádrovému pohovoru. A jako vždy byl velmi stručný a já pochopil, že vše co říká, je již rozhodnuto v ZO KSČ a nejde vůbec o téma pro diskusi. OSA prostě stojí před novými úkoly spojenými s politicko-organizační přestavbou a s politováním mi sděluje, že se

foto: archiv OSA

mnou nemůže nadále počítat ve funkci vedoucího právního oddělení. Vzhledem k tomu, že v té době odcházel do důchodu vedoucí odboru pro styk s hudebními pořadateli (inkaso provozovacích honorářů), nabídl mi velkoryse toto místo s přesvědčením, že zde budu moci uplatnit své dosavadní zkušenosti. Žádné dlouhé řeči, situace byla pro nás oba úplně jasná.

Flosmann se svojí plukovnickou juntou experimentuje s jediným cílem: podřídit činnost OSA pro své politické, ale bezesporu i výrazně osobní zájmy řídicí garnitury. Charakteristický byl poslední „úder“ kašparovské garnitury v roce 1987, kdy se pokusili zmocnit posledního nezávislého honorářového zdroje, stále regulovaného mezinárodní smlouvou BIEM, pro oblast autorských honorářů a výnosů z výroby gramofonových desek a magnetofonových pásek.

V té době ÚV KSČ vydává zvláštní, důvěrný dokument, o mimořádných příjmech v oblasti umělecké činnosti. ÚV KSČ zjišťuje, že nad 100 000 Kč dosahuje honorářové příjmy v oblasti výtvarného umění 704 osob, ze skladatelů a zpěváků 249 osob, herci a režiséři 123 osob, literatura 112 osob. Vlci z OSA se vrhají na příjemce honorářů z gramofonových desek, neboť tam je zakopaný pes a žádné dohodnocení, žádná kategorizace, žádné body za kulturně politické aktivity a v tom je třeba udělat pořádek. Plukovník Kašpar vypracovává nový vyúčtovací klíč pro gramofonové desky a kazety ze Supraphonu a Pantonu a navrhuje bodový systém, a to tak, že se budou diferencovat honorářové výnosy podle kulturně politického významu díla s přihlédnutím k ohodnocení osoby autora atd., jak se to podařilo v dalších oblastech vyúčtovacího systému OSA. Zjišťuje se však, že vzniknou složité mezinárodní problémy, neboť vyúčtovací pravidla BIEM upravená mezinárodními smlouvami jsou ve světě všeobecně známá a znají je i naši autoři. Tato koncepce pochopitelně narazila na vážný odpor odborného aparátu OSA na poradách vedoucích. Především se nám podařilo dešifrovat údaj dokumentu ÚV KSČ pro kategorii příjemců honorářů nad 100.000 Kč – „skladatelů a zpěváků“, a to tak, že celkový údaj zahrnující 249 autorů se týká toliko 27 skladatelů (ostatní byli zpěváci). Připomínáme prostý právní fakt porušení mezinárodní smlouvy, zabezpečující výnosy autorům hudby a textu smluvně stanoveným procentuálním výnosem z maloobchodního prodeje gramofonových

foto: archiv OSA

desek a kazet, který tehdy činil 8 procent z tržby pro všechny autory, kteří se podíleli svou tvorbou na desce či kazetě. Aktivní bilance OSA v devizových výnosech by vlastně byla takovýmto opatřením neodpovědného návrhu plukovníka v. v. a ředitele ohrožena. To rychle pochopilo nejen ministerstvo kultury, ale konec konců i SČSKÚ. Po kritickém rozboru celé situace na poradách vedení je s úlevou experimentu plukovníka Kašpara odtroubeno. Plukovník Kašpar v dokumentu „Vyhodnocení plnění plánu hlavních úkolů OSA na rok 1987“ si povzdychl: „Bylo experimentálně zpracováno vyúčtování Supraphonu s užitím bodových hodnot a provedeno zevrubné srovnání s dosavadním způsobem vyúčtování, jako podkladový materiál pro řešení problému nepřiměřených příjmů v oblasti zábavné hudby... I tento podkladový materiál nebyl nikým využit. Další postup práce v oblasti repartice byl umrtven v důsledku nepochopení tohoto úsilí ze strany MK ČSR, tak i SČSKÚ. Místo podpory, byly tyto přístupy oběma institucemi do jisté míry zpochybně-

ny, což zkomplikovalo situaci nejen v OSA, ale i ve vztahu k zastupovaným autorům.“ Bohužel byly tyto přístupy zpochybněny nikoliv „do jisté míry“, jak psal plukovník v. v. Kašpar, ale naprosto komplexně a bez jakýchkoliv výhrad a pochybností a OSA si v této záležitosti udržela svůj kredit. To byl ovšem jen malý vhléd do přestavbových experimentů plukovnické junty. Napácháno toho bylo přespříliš, a přesto jsme pocítovali, že naši oponenturou usilujeme nejen o bytí OSA, ale i čest této organizace, která měla ve světovém společenství ochranných organizací autorských naprosto zvláštní a nezastupitelné postavení. Když jsme v té době vykazovali podnikovou režii OSA, o kterou se snižovaly honorářové výnosy zastupovaných tuzemských a zahraničních autorů, dostávali jsme dotazy, zda se naše sdělení nezakládá na omylu či jiné nepřesnosti: vykazovali jsme totiž režii ve výši 7 %, zatímco německá GEMA 24 %, izraelský ACUM 48 %, norský STIM 30 % atd. Pro ověření tohoto faktu přijeli jednou zástupci francouzské společnosti SACEM. Stejně tak byli pro

zahraničí nesrozumitelné naše zdroje honorářů. U většiny zahraničních autorských organizací CISAC tvořily příjmy z televize, rozhlasu, filmu a mechaniky (gramo a mg pásky) až 95 % příjmů, zatímco živé, veřejné provozování hudebních děl činilo cca 5 %. U nás tehdy rozhlas vynášel 5 milionů Kčs, televize 5 milionů Kčs, mechanika (gramo a mg pásky) 24 milionů Kčs, ale tzv. veřejné provozování (tj. veřejné taneční zábavy, plesy, koncerty a diskotéky) vykazovalo tržby ve výši 33 milionů Kčs. Něco, co způsobovalo u našich zahraničních přátel naprostý obdiv, neklid a někdy naprosté nepochopení. My jsme ovšem věděli, že tady v podmínkách našeho dozrívajícího národního obrození z 19. století stále ještě platí smetanovské „v hudbě život Čechů“, staré rakousko-uherské „co Čech, to muzikant“ a všichni vnímali nezpochybnitelný étos z naší Zlaté kapličky: „kdo v zlaté struny zahrát zná, jej ctěte víc než sebe, neboť tak vás Bůh miloval, že poslal vám ho s nebe“. Věřím, že tyto existenciální postoje a pocity našeho národa stále platí nejen v našem povědomí, ale lze je bezesporu takřka exaktně vystopovat ve statistice veřejného provozování OSA i v jednoduchém kupeckém účetnictví o výnosech veřejného užití hudby v Čechách.

Vraťme se však do minulosti, když jsme komentovali situaci v OSA, že toho bylo napácháno naší plukovnickou juntou přespříliš. Právě v této době v OSA zasahuje hloubková kontrola ministerstva kultury, která se nestačí divit. V průběhu této kontroly mne navštěvuje Michal Horáček se svým kolegou, s kterými jsem dlouze rozebíral situaci v OSA. Brzy vyšel v Mladém světě článek OSA NOSTRA, který charakterizoval poměry v OSA shakespearovsky, jako dobu vymknutou z kloubů. Flosmann je odvolán a nastupuje nový ředitel Ing. Otakar Lanc. Bylo to v polovině roku 1988. Přestože se plukovníci pokusili o soudružské přijetí u nového ředitele, Ing. Lanc se rychle orientoval a plukovníky vyexpedoval za Flosmannem a celou juntou zlikvidoval. To bylo Lancovo sympatické „antré“. Přestože je mu obtížné upřít profesionální přístupy a snahu proniknout k podstatě systému a chodu OSA, celé jeho úsilí naráželo na nepřekonatelné překážky, dané současnými limity ministerské administrativy, dosavadní praxe OSA a konec konců velmi rozrušeného veřejného mínění. Ovzduší nadále houstne. Ministerstvo kultury vydává nový statut OSA, který katastrofálně likviduje jakékoliv zdání skladatelské samosprávy tím, že zcela omezuje významná práva výboru OSA a rozhodovací pravomoce soustřeďuje výlučně v rukách ředitele jmenovaného minister-

stvem kultury. Ministerstvo naprosto postrádalo jakýkoliv sebezáchovný instinkt, který by rozložil odpovědnost do širší struktury autorských orgánů, garantujících běžné demokratické postupy a soustředil takto výkon veškeré pravomoci i odpovědnosti do rukou jedné osoby. Katastrofický scénář. Následovaly další kritické články, reportáže, intervence a veřejně tlumočené pochybnosti. Přichází listopad a věci dostávají rychlý spád. Nalezl jsem ve svém osobním archivu několik dokumentů, jejichž sdělení již upadlo do zapomnění, které však před dvaceti lety vzrušovaly nás všechny, kdo jsme byli propojeni s bytím této organizace. Příkládám je jako svědectví dnů, které na matnici našeho vědomí se pomalu propadají do ztracena:

Zpráva komise pro reorganizaci OSA ze dne 15. 12. 1989

Na poradě vedení dne 12. 12. 1989 byla ustavena komise ve složení Dr. David, Dr. Slanina, Ing. Mareš, Pospíšilíková a Dr. Karel, aby posoudila některé podněty na řešení organizačního uspořádání OSA. Komise se seznámila s materiálem Dr. Davida ze dne 26. 10. 1988, který byl kdysi dán k dispozici předsedovi výboru OSA p. Šustovi, členu předsednictva p. Jiráskovi a řediteli OSA p. Lancovi. Komise po zevrubné diskuzi a odpovědném zvážení všech souvislostí dospěla k těmto závěrům:

- 1) Současná organizační struktura OSA se ve všech směrech jeví jako překonaný produkt administrativně-byrokratického řízení, v němž autoři byli definitivně zbaveni účasti na statutárním rozhodování OSA a funkce výboru, který však nereprezentuje skladatelskou obec, byla degradována na poradní orgán.
- 2) Nedemokratická státně řízená organizace, v níž byli autoři zbaveni práva podílet se na řízení a kontrolní činnosti řídicích orgánů, byla příčinou vážné krize, která ohrozila věrohodnost naší organizace u zastupovaných autorů i před veřejností. Poslední statutární model OSA, který nadiktovala Kymličkova administrativa, urážlivým způsobem zlikvidoval poslední zbytky samosprávy. Tím se ovšem nevyřešil byt' jediný problém OSA. Krizová situace trvá nadále. Autoři neakceptovali nové statutární uspořádání OSA a pochopili jeho pokořující nedemokratickou strukturu.

Nebylo dosaženo shody o zúčtovacích principech, neboť neexistuje předpoklad pro demokratickou tvorbu společné vůle a postojů, vyhovujících všem autorům. Máme znepokojující signály o tom, že společenské organizace odmítají platit zákonné provozovací honoráře a autoři se vzdávají svých honorářů ve prospěch organizací. V programových prohlášeních národních výborů se upouští od zásad povolovacího řízení, aniž byla vyhláška změněna. Situaci považujeme za kritickou a jsme si vědomi, že současné statutární vedení OSA nemá ani kredit, ani způsobilost tuto situaci řešit. Naopak, některé poslední postoje svědčí o naprostém oportunismu, vyčkávání, neodpovědné liknavosti a naprosté neschopnosti posoudit reality současných dnů.

3) V zájmu operativního řešení naléhavých zájmů autorské obce předkládáme tyto závěry rovněž Občanskému fóru pracovníků OSA. Domníváme se, že by bylo vhodné svolat zastupované autory a ostatní nositele autorských práv, aby na nejširším demokratickém fóru zastupovaných společně posoudili zásadní otázky statutárního uspořádání OSA a další nezbytné kroky k opětovnému získání normální a profesionální věrohodnosti jejich organizace před veřejností. Zastupovaní autoři jako nositelé autorských práv mají právní a společensky zodpovědné oprávnění, aby si uspořádali své věci v samostatné a samosprávné organizaci, zcela nezávislé na orgánech státních i ostatních zájmových organizací, sledujících jiné či podobné cíle, týkající se hudebního nebo literárního dění. V této věci se naprosto rozcházejí s koncepcí sledovanou dílčími zájmovými skupinami, včetně výboru OSA, aby totiž mocenské pozice jedněch byly prosazovány na úkor druhých. Jde o demokratickou platformu, přijatelnou pro všechny.

4) Odborní pracovníci OSA jsou schopni v potřebném předstihu vypracovat všechny potřebné dokumenty k rekonstrukci OSA na demokratických principech, které by mělo posoudit shromáždění autorů a ostatních nositelů autorských práv.

5) Zájem autorů a pracovníků OSA vyžaduje, aby dosavadní struktura řízení OSA zůstala zachována až do dne právní účinnosti nově vzniklé struktury.

V Praze dne 15. prosince 1989

Parafa